

СЛУЖБА 13 НОВЕМБРА, КАО ПРВА СЛУЖБА Св. САВИ СРПСКОМ

У одељку Сьборникъ 16-мь месецемь . показоуе главы конѣмоуждо евангелию избраннымь светымь и праздникомь владичнымь, по многим нашим старим рукописним и штампаним Четверојеванђељима из XV и XVI века, налази се под 14 јануаром забележено ово:

Въ тѣжде д'нь иже въ светыхъ отца нашего Савы прѣваго архієпископа сръбскаго . Служба новембра . ѿ.

Пошто се 13 новембра служи помен Св. Јовану Златоустом, то би, по мом мишљењу, имало да значи: да је у прво време, док није написана била специјална служба за Св. Саву и све док она није допрла у сваку српску православну цркву, служба њему вршила се, бар углавном, по правилу изложеном у Минејима под 13 новембром, на дан прославе Св. Јована Златоустог, па су читана и иста јеванђеља, као што се и данас читају. А механичко преписивање старих црквених књига, нарочито књига Св. Писма, за нове потребе, омогућило је, да се ово упуство задржи у многим синаксарима наших старих Четверојеванђеља и далеко после постанка не само прве специјалне службе у славу нашег Св. Саве, него и онда када је постојало већ и неколико варијаната те службе.

Поред овога забележено је и неколико других сличних случајева у тим нашим кратким јеванђелским синаксарима. Тако, напр., под 11 јануаром се каже за Св. Теодосија Општежитеља: Служба кса декевриа ѿ; а у Минејима под тим датумом налази се служба Св. Сави Освећеном или Јерусалимском, који је, као и Теодосије, стекао знатних заслуга за монаштво... Међутим, под 13 фебруаром, на дан помена Св. Симеона Српског-Немање, коме је Св. Сава, ускоро после канонизације, написао службу, као и код свих других светитеља који су имали службу специјално за њих написану, нема позива на никакве друге службе, већ се једноставно кажу само имена јеванђелиста и главе њихових јеванђеља које се имају читати на богослужењима тога дана у славу њихову.

Што је баш служба Св. Јовану Златоустом изабрана, од претставника Српске цркве ускоро после смрти Св. Саве, за прву привремену службу њему, може се објашњавати не само тим што је и Св. Сава био архиепископ као и Златоусти, него, можда, и извесном сличношћу последњих година њихова живота. Наиме, и Златоусти је три године пред смрт, силом прилика, морао да напусти архиепископски престо и оде на Исток у изгнанство, где је и умро, а доцније су му мошти свечано пренешене у Цариград... Шта више, извесне сличности између Св. Саве и Златоустог има и у томе, што се помен Златоусту не слави на дан његове смрти — 14 септембра, јер се тога дана слави уздизање Крста Христовог, него 13 новембра (Г. С. Дебольскій, Дни богослуженія I, С. Петербургъ 1887, стр. 452 и 446—450); а познато је колико се и код нас лутало са датумом празновања Св. Саве, због „оданија“ Богојављењу на дан смрти његове 14 јануара, те се зато дуго времена на једним местима славио 13, на другим 15, а на трећим 12 јануара, док најзад није дефинитивно у Српској цркви утврђен 14 јануар, а у Русији 12 јануар, као дан светковања нашег Св. Саве.

Да се је мислило само на његово архиепископство, пре би се одабрале службе Св. Василију Великом или Св. Григорију Богослову, који се славе истог месеца јануара (1 и 25), а не би се ишло са тражењем привремене службе за Св. Саву чак у новембар (13), када се слави Св. Јован Златоусти.

Рад. М. Грујић